

Tre himmerlandske sogne i 1901

-

**Analyse af befolkningens
sammensætning i Sønder
Kongerslev, Nørre Kongerslev &
Komdrup Sogne**

Keld Jensen

Marts 2021

Tre himmerlandske sogne i 1901
- Analyse af befolkningens
sammensætning i Sønder Kongerslev,
Nørre Kongerslev & Komdrup Sogne

Keld Jensen

Marts 2021

Forord

Dette arbejdsrapport er udarbejdet på basis af statistisk viden om de tre østthimmerlandske sogne, Sønder Kongerslev, Nørre Kongerslev og Komdrup Sogn. Den primære data kommer fra den folketælling, der blev gennemført i år 1901.

Omkring dette århundredeskifte begynder der også at være andet statistisk materiale til rådighed, og dette anvendes også i rigt mål i udarbejdelsen af analysen i dette arbejdsrapport.

I denne serie af arbejdsrapporter er der allerede udarbejdet et arbejdsrapporter på basis af folketællingerne i 1801, 1834, 1845 og nu altså 1901.

Jeg ønsker at takke Rigsarkivet for velvillig modtagelse af anmodning om udlevering af data til analysens formål og for videregivelse af materialet i en tilfredsstillende, professionel bearbejdning.

Keld Jensen

Sønder Kongerslev

Marts 2021

Indhold

FORORD	5
INDHOLD	7
FIGURLISTE.....	8
TABELLISTE.....	8
1 INDLEDNING	11
1.1 DEFINITION AF CENTRALE BEGREBER.....	12
1.1.1 <i>Husliste for befolkningen den 1. februar 1901 i Kongeriget Danmark,</i> <i>Landdistrikter</i>	13
1.1.1.1 Regler for udfyldelse af folketællingsskema	13
1.2 DATASTRUKTUR	15
1.3 TIDLIGERE UNDERSØGELSER OG LITTERATUR.....	17
1.4 STRUKTUREN I DENNE RAPPORT	19
2 ÅR 1901 – LANDSOGNE I STORE FORANDRINGER	21
3 BEFOLKNINGSUDVIKLINGEN I DE TRE SOGNE	25
3.1 BEFOLKNINGSTÆTHEDEN.....	26
3.2 HVOR STAMMER BEFOLKNINGEN FRA – FØDESTED?	27
3.3 BØRNEDØDELIGHED	31
3.4 TILKNYTNING TIL TROSSAMFUND	31
4 KØNS- OG ALDERSSTRUKTUR I DE TRE SOGNE	33
4.1 ALDERSBETINGET FORSØRGERBYRDE	37
5 LOKALBEFOLKNINGENS CIVILSTAND	39
5.1 ÆGTESKABER.....	40
6 ANALYSE AF HUSSTANDENES STØRRELSE OG SAMMENSÆTNING	43
6.1 PERSONSAMMENSÆTNINGEN I HUSSTANDENE.....	46
6.1.1 <i>Børnene i husstande</i>	46
6.1.2 <i>Beboere fordelt på stilling i husstand</i>	47
6.1.2.1 Familiemedlemmer	47

6.1.2.2 Tjenestefolk og arbejdere	48
6.1.3 Personer på socialhjælp og lignende	49
7 ERHVERVSFORHOLD	51
7.1 ERHVERVSFORDELINGEN – FEM ÅR SENERE	53
7.2 LANDBRUGET 2 TIL 4 ÅR FØR	54
8 AFSLUTTENDE BEMÆRKNING	57
9 ANVENDTE KILDER OG LITTERATUR	59

Figurliste

FIGUR 1. KOPI AF SIDE I FOLKETÆLLINGEN FOR SØNDER KONGERSLEV SOGN, ÅR 1901	15
FIGUR 2. FORSIDE AF STATISTISK TABELVÆRK MED RESULTATER AF FOLKETÆLLINGEN I 1901.....	18
FIGUR 3. BOSTED & FØDESTED FOR BEFOLKNINGEN I PASTORATET, ÅR 1901.....	30
FIGUR 4. BEFOLKNINGSPYRAMIDE, TRE SOGNE, ÅR 1901.....	34
FIGUR 5. BEFOLKNINGSMÆSSIG SAMMENSÆTNING, DE TRE SOGNE ÅR 1901 OG HELE LANDET ÅR 2021 ...	38

Tabelliste

TABEL 1. DATAINDHOLD I FOLKETÆLLINGER, 1845 & 1901	12
TABEL 2. FORTEGNELSE OVER ELEMENTER I MODTAGET DATAMATERIALE, ELEMENTERNES OPBYGNING OG BETYDNING	16
TABEL 3. BEFOLKNINGENS STØRRELSE, HELE LANDET, JYLLAND OG DE TRE SOGNE, ÅRENE 1801 OG 1901 .	25
TABEL 4. FØDTE OG DØDE I DE TRE SOGNE, 1901-1905	26
TABEL 5. BOSTED & FØDESTED FOR BOSIDDENDE I DE TRE SOGNE, ANTAL PERSONER, ÅR 1901.....	28
TABEL 6. BOSTED & FØDESTED FOR BOSIDDENDE I DE TRE SOGNE, PROCENTFORDELING, ÅR 1901	29
TABEL 7. ANTAL DØDE BØRN HOS KVINDER OVER 19 ÅR, DE TRE SOGNE, ÅR 1901	31
TABEL 8. GENNEMSNITSALDEREN I DE TRE SOGNE 1901, SAMT I HELE LANDET 2021.....	33
TABEL 9. ALDERSFORDELINGEN I DE TRE SOGNE OG SAMLET, 1834	36
TABEL 10. BORGERE FORDELT PÅ ALDERSGRUPPER TIL FORSØRGERBYRDE BEREKNING, 1901 OG 2021.....	37
TABEL 11. SOGNEBESATNINGEN FORDELT PÅ CIVILSTAND, 1834.....	39
TABEL 12. ANTAL ÆGTESKABER I DE ENKELTE HUSSTANDE, DE TRE SOGNE, ÅR 1901	40
TABEL 13. ALDERSFORSKEL I ÆGTESKAB I DE TRE SOGNE, 1901	41
TABEL 14. ANTAL HUSSTANDE, ANTAL PERSONER I HUSSTANDENE SAMT GENNEMSNITLIGT ANTAL PERSONER I DEN ENKELTE HUSSTAND, 1901	43

TABEL 15. HUSSTANDE FORDELT PÅ ANTAL PERSONER I HUSSTANDEN, 1901	44
TABEL 16. HUSSTANDENE SAMT BEFOLKNINGEN FORDELT PÅ HUSSTANDSSTØRRELSE, DE TRE SOGNE, ÅR 1901.....	45
TABEL 17. HUSSTANDE MED BETEGNELSE FOR FUNKTION ELLER MED NAVN	45
TABEL 18. ANTAL BØRN I HUSSTANDE, DE TRE SOGNE, ÅR 1901	47
TABEL 19. KØN OG ALDER PÅ TJENESTEFOLK, DE TRE SOGNE, ÅR 1834.....	49
TABEL 20. PERSONER PÅ SOCIALHJÆLP OG ANDEN UNDERSTØTTELSE, ÅR 1901	49
TABEL 21. HÅNDVÆRKERE OG ANDRE FAGBETEGNELSER I TRE SOGNE, ÅR 1901.....	51
TABEL 22. BEFOLKNINGEN FORDELT PÅ ERHVERV, DE TRE SOGNE, ÅR 1906	54
TABEL 23. ANTAL GÅRDE OG HUSE I DE TRE SOGNE, ÅR 1893.....	55
TABEL 24. AREALTYPEN I TRE SOGNE, ÅR 1896.....	55
TABEL 25. ANTAL KREATURER I DE TRE SOGNE, ÅR 1898	56

1 Indledning

I forhold til analysen af de tidligere års folketællinger er det min vurdering, at år 1901 begynder at være "vores tidsperiode". Før dette århundredeskifte var de tre landsogne totalt domineret af landbrugserhvervet, men nu begynder antallet af borgere, der ernærer sig uden for landbruget at stige.

Samtidigt begynder vi, der er født i 1900-tallet at finde personer i folketællingerne, som vi har oplevet i levende live. Måske er vores bedsteforældre med i folketællingen.

Mindre end et år før tællingen, var der indtruffet en afgørende begivenhed med konsekvens for lokalområdets udvikling: Sønder Kongerslev og Komdrup Station var blevet indviet den 1. december 1900. Fra da af var det muligt at rejse som passager eller få sendt varer fra disse stationer til Aalborg eller til Hadsund.

Der er afholdt landsdækkende folketællinger i Kongeriget Danmark i 1769, 1787, 1801, 1834, 1840, 1845, 1850, 1855, 1860, 1870, 1880, 1890, 1901, 1906, 1911, 1916, 1921, 1925, 1930, 1935, 1940, 1945, 1950, 1955, 1960, 1965 og 1970.

Kun nogle af disse folketællinger er i dag indtastede, så det er muligt at bearbejde oplysningerne til data som grundlag for statistisk analyse af materialet. Nogle af de ældre folketællinger er ikke indtastet, og nogle af de nyeste blev destrueret, så det ikke er muligt at lave detaljerede analyser af materialet. I de to ældste folketællinger er det ikke muligt at uddrage personidentificerbare data.

Der er i denne serie af arbejdsrapporter allerede gennemført analyse af folketællingerne i år 1801, år 1834 og år 1845. Det er målet også at udarbejde en rapport på basis af registerdata for årene fra år 1900 til i dag.

Folketællingen i 1901 bliver gennemført fredag den 1. februar 1901. De to første folketællinger i 1769 og 1787 blev gennemført om sommeren. De følgende fandt sted i februar.

Over tid bliver folketællingernes indhold mere og mere detaljerede. I nedenstående oversigt er folketællingen i 1901 sammenlignet med folketællingen i 1845:

Tabel 1. Dataindhold i folketællinger, 1845 & 1901

Oplysning	År 1845	År 1901
Adresse	■	■
Matrikelnummer		■
Navn	■	■
Køn		■
Fødselsdato		■
Ægteskabelig stilling	■	■
Religion		■
Fødested	■	■
Opholdssted		■
Erhverv/familiestand	■	■
Arbejdsplads		■
Handicap		■
Familie/husstand	■	
Alder	■	

Nogle af de manglende data kan beregnes ud fra de foreliggende oplysninger, men det er tydeligt, at datatætheden er langt større i folketællingen i 1901 end i de foregående folketællinger.

Hertil kommer, at arbejdet med produktion af statistik på både nationalt og lokalt plan, herunder i sognene, er langt større i år 1901, end det havde været i 1800-tallet. En lang række statistik og data fra andre kilder end folketællingerne vil derfor også blive anvendt i analysen i dette arbejdsblad.

1.1 Definition af centrale begreber

I 1903 udkom en samlet rapport med resultaterne af folketællingen i 1901. Rapporten betegnes som et statistisk tabelværk udgivet af

Danmarks Statistik og bærer titlen Folketællingen i Kongeriget Danmark, den 1. februar 1901.¹

I rapporten er retningslinjerne for gennemførelsen af folketællingen medtaget. I det følgende afsnit er disse retningslinjer gengivet for landdistrikternes vedkommende. Gengivelsen er en direkte gengivelse af oplysningerne i ovennævnte tabelværk.

1.1.1 Husliste for befolkningen den 1. februar 1901 i Kongeriget Danmark, Landdistrikter

Huslisten omfatter følgende oplysninger:

1. Amtets Navn
2. Herredets Navn
3. Sognets Navn
4. Byens Navn
5. Gaardens eller Husets
  - 5.1. Navn
  - 5.2. Matrikel-Nr.
6. Ejerens Navn

1.1.1.1 Regler for udfyldelse af folketællingsskema

I det følgende gengives regler som angivet i ovennævnte tabelværk for gennemførelsen af selve folketællingen.

1) Dette Skema udfyldes eller besørgeres udfyldt af den af Sogneraadet (Distriktsraadet) beskikkede Tællingskommissionær den 1ste Februar 1901. - Paa Skemaet opføres de Familier og Personer, der findes i Huset (Gaarden). Et Hus med tilhørende Sidebygninger eller udhuse betragtes som et samlet hus, og ethvert saadant skal have sit selvstændige Skema. Dette gælder ogsaa, naar Gaardens Gartner eller Forvalter eller Kusk o. l. bor i særligt Hus og danner egen Husstand.

2) Hvis der i et Hus bor flere Familier, opføres de paa Skemaet hver med sit Løbenummer (se Skemaets Rubrik 1). En Familie indbefatter ogsaa

---

¹ Danmarks Statistik: Statistisk tabelværk, femte række, Litra A, nr. 3.

dens Pensionærer og logerende. Derimod betragtes Husstande paa 1 Person som Familie og opføres med eget Løbenummer.

3) Enhver tælles paa det Sted (Hus, Skib o. s. v.), hvor han Natten mellem den sidste Januar og første Februar har haft Natteleje, uden Hensyn til, hvor han ellers maatte opholde sig eller bo. Personer, som den paagældende Nat ikke have haft Natteleje i noget beboet Hus, Folk paa Rejse o. s. v., opføres paa Skemaet for den Familie, det Gæstgiversted el. l., hvor de først tage ind første Februar.

Foran de midlertidig nærværende sættes i Rubrikken et N. Jævnfør nærmere Skemaets Rubrikker 1 og 18.

De midlertidig fraværende, d. v. s. de til Familien hørende eller i Stedet i øvrigt boende Personer, der Natten mellem 31te Januar og første Februar have været fraværende fra Hjemmet, opføres særskilt paa Tillægslisten paa Skemaets Bagside.

4) Skemaets Rubrikker udfyldes som nærmere angivet i Rubrikkernes Overskrifter. - I Rubrikken for Erhvervet (11) maa det iagttages, at hver enkelts Livsstilling, Forretning in. m. angives. Det maa tydelig kunne ses, baade hvilket Fag man arbejder i, og hvilken Stilling man indtager i Faget, f.Eks. Mejeribestyrer, Mejerielev (ikke Bestyrer eller Elev alene) Handelsgartner-Herregaardsgartner, Skomagermester-Skomagersvend, Daglejer ved Agerbrug (ikke Daglejer alene), Murersvend-Murerarbejdsmand o. s. fr.

I øvrigt henvises til Rubrikkens Overskrift, ogsaa med Hensyn til Erhvervsangivelsen for dem, der hovedsagelig leve af Formue,

Understøttelse o. l., endvidere for forhenværende næringsdrivende o. l., der baade maa angive deres forhenværende Livsstilling med vedføjet f o r h e n v æ r e n d e, og hvad de nu leve af, samt for T y e n d e. Jævnfør endvidere Skemaets Rubrik 12.

5) For ethvert Hus udfyldes og underskrives Rubrikkerne paa Skemaets Bagside om det samlede Antal Personer i H u s e t. Skemaet skal være færdig udfyldt s e n e s t den 3 d i e Februar.

De anvendte begreber i folketællingerne er i Tabel 2 beskrevet nærmere:²

Tabel 2. Fortegnelse over elementer i modtaget datamateriale, elementernes opbygning og betydning

Variable name	Content	Type	Description
Postid	Num	Computed	Unikt individuelt id indenfor folketællingsåret / Unique individual id in the year of the census
Kipnr/Indtastningsnr	Num	Assigned	Transkriptionsenhed / Transcription unit
Kilde	Text	Assigned	Kildetype og -år / The source and year
Sogn	Text	Computed	Sogn / Parish
Herred	Text	Computed	Herred / District or Shire
Amt	Text	Computed	Amt / County
Løbenr	Num	Computed	Individuelt id indenfor hver transkriptionsenhed. Kombinationen af kipnr og løbenr skaber unikke identifikatorer / Individual id within each transcription unit (kipnr). The combination of kipnr and løbenr create unique identifiers
Kildehenvisning	Text	Original	Reference til den originale kilde / Reference to the original source
Stednavn	Text	Original	Stednavn / Place name
Husstands_familienr	Num	Original	Husstands familienummer / number of family
Matr_nr_address	Text	Original	Matrikel nr. eller adresse oplysninger / matricule nr. or address informations
Antal_familier_hus	Text	Original	Antal familier / Number of families
Navn	Text	Original	Personens fulde navn, inklusiv fornavn, efternavn og i nogle tilfælde pigenavn / Full name of individual, including name, middle name, family name and in some cases maiden name
Køn	Text	Original	Køn / Sex of individual
Alder	Text	Original	Alder, som angivet i kilden / Age as given in the source
Civilstand	Text	Original	Civilstand, som angivet i kilden / Civil status as given in the source
Nr_ægteskab	Text	Original	Nr ægteskab, indicates whether it is the persons first, second, third etc. marriage
Fødested	Text	Original	Fødested / Place of birth
Erhverv	Text	Original	Erhverv / Occupation as originally transcribed
Stilling i husstanden	Text	Original	Stilling i husstanden / Position in the household as originally transcribed.
Kommentarer	Text	Original	Kommentarer til kilden fra transskriptøren / Comments to the source by the transcriber
Trossamfund	Text	Original	Trossamfund / Religion
Handicaps	Text	Original	Handicaps / Handicaps
Flyttet_kommune	Text	Original	Flyttet til kommune, year of moving to the parish
Hvornår_gift	Text	Original	Hvornår personen blev gift (kun for gifte, enker og enkemænd) / When the person was married (only for married, widows, and widowers)
Husstnr	Num	Computed	Husstandsnummer / Household number

² Tabellen er kopieret fra "Dansk Demografisk Database- Kodebog til uddrag", modtaget fra Rigsarkivet september 2019.

Variable name	Content	Type	Description
Antal_personer	Num	Original	Antal personer / Number of persons
Alder_std	Num	Computed	Alder_tal, age in numbers
Civilstkode	Num	Standardized	Kodet civilstand / Coded civilstatus
Husstkode	Num	Standardized	Kodet husstand / Coded household
Aegtefaelle	Num	Computed	Postid for personens ægtefælle / Postid for the persons spouse
Erhverv_norm	Text	Standardized	Erhverv normaliseret / occupation normalized
Erhverv_komm	Text	Standardized	Erhverv kommentar normaliseret / occupation comment normalized
Sih_norm	Text	Original	Stilling i familien / Position in the household.
Sih_nr_aegt	Text	Original	Nummer ægteskab / number of marriages
Sih_komm	Text	Original	Kommentarer fra kilden / Comments from the source
Fader	Num	Computed	Postid for personens fader / Postid for the persons father
Moder	Num	Computed	Postid for personens moder / Postid for the persons moder
Foedestedskode	Num	Standardized	Kodet fødested / Coded birthplace
Foedeamt	Text	Standardized	Standardiseret fødeamt / standardized birth county
Fødeår/Faarb	Num	Computed	Fødselsår / Year of birth
Sognekode	Num	Computed	Sognets nummer hos DDD / The number of the parish at DDD
Urbanisering	Num	Computed	Urbaniserings niveau, 1=København, 2=købstæder, 3=landsdistrikter / Urbanization level, 1=Copenhagen, 2=boroughs, 3=rural districts
Erhverv_1-5	Text	Standardized	Erhverv, alle mulige standardiserede erhverv angivet for en person, opdelt i forskellige kolonner / Occupation, all possible standardized occupation given for a person parsed in different columns
Hisco_1-5	Num	Computed	Hisco code for the distinct occupations that appears in the field "Erhverv_1-5". Extra codes: -1 "not an occupation", -2 "occupation not given"

Alle de anvendte data præsenteres hver for sig og i en analytisk sammenhæng. Analysen omfatter både resultater for de tre sogne som helhed og hvert enkelt sogn for sig. Hvor det har været muligt, sammenlignes tallene for de tre sogne med hele landet eller den region sognene er lokaliseret i.

1.3 Tidligere undersøgelser og litteratur

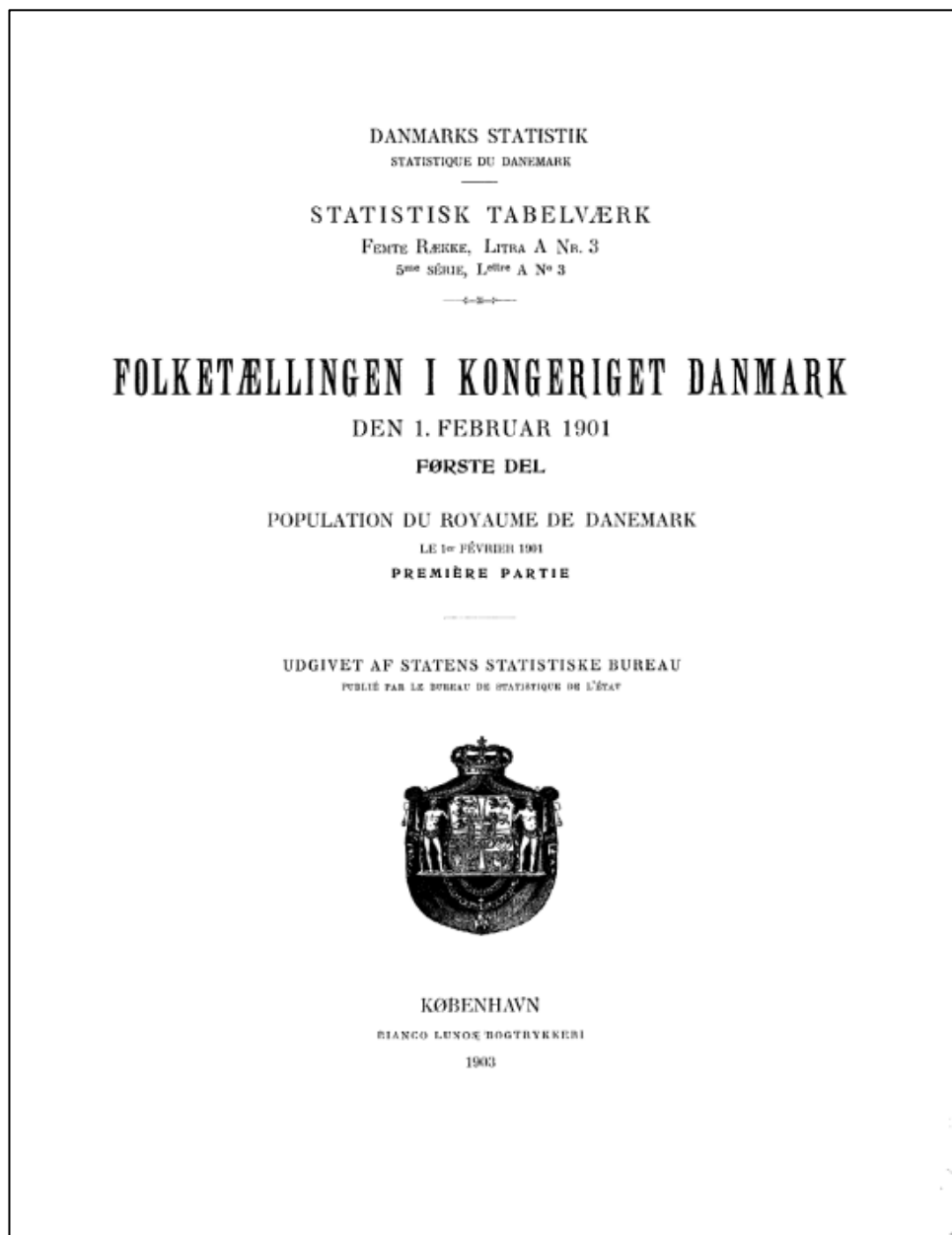
Rigsarkivet ønsker at få citeret det datamateriale, som er modtaget til denne analyse, med påtegningen

Rigsarkivet. 1801, 1834, 1845, 1901 Folketælling Danmark, (24/09/2019)

Når der i de følgende henvises til datamaterialet, er det således ovenstående kilde, der henvises til.

Ud over hovedkilden i form af selve folketællingen fra 1901 blev der af den kommission, der arbejdede med folketællinger i stats-regi udarbejdet et såkaldt tabelværk.³

Figur 2. Forside af Statistisk Tabelværk med resultater af folketællingen i 1901

³ Statistisk Tabelværk udgivet af Danmarks Statistik, Første og Anden Del, fra 1903. Publikationen præsenterer summarisk resultaterne af folketællingerne i 1901.

Tabelværket omfatter primært aggregerede tal på nationalt plan.

Ud over ovenstående folketælling med efterfølgende tabelværk er anvendt følgende undersøgelser og litteratur:

- Hans Jørgen Marker: Danmarks befolkning 1801 fra Syddansk Universitetsforlag. Forfatteren gennemfører analyse af mikrodata fra folketællingen i 1801 for hele landet.
- Håndbog for danske lokalhistorikere, redigeret af Johan Hvidtfeldt, udgivet af Dansk Historisk Fællesforening, 1965.

Herudover er der anvendt generelle opslagsværker samt aviser fra arkiver.

1.4 Strukturen i denne rapport

Denne rapport omfatter ti kapitler, inklusive denne indledning, afsluttende bemærkninger og litteraturliste. De øvrige syv kapitler omfatter følgende emner:

Kapitel 2 omfatter en kort introduktion til de rammebetingelser, som det var givet for de tre østhimmerlandske sogne omkring år 1901.

I kapitel 3 gives et overblik over befolkningens størrelse og befolknings-tæthed. I analyse sættes resultaterne fra analysen af folketællingens data i relation til udviklingen i hele landet, samt til situationen i tidligere folketællings-år.

Kapitel 4 omfatter analyse af køns- og aldersstrukturen i de tre sogne. Køns- og alderssammensætningen sammenlignes med den demografiske sammensætning for hele landet og i forhold til tidligere år.

I kapitel 5 præsenteres de lokale borgeres civilstand. Er de gift eller ugift, enke eller enkemænd, og samtidigt analyseres de enkelte roller i den enkelte husstand.

Kapitel 6 omhandler analyser af husstandene størrelse og sammensætning. Så vidt det er muligt analyseres, hvordan udviklingen i antal og størrelse af husstandene udvikler sig i perioden 1801 til 1901.

Kapitel 7 omfatter de afsluttende bemærkninger for den samlede analyse.
Bagerst i rapporten er medtaget en liste over anvendte kilder og litteratur.

2 År 1901 – landsogne i store forandringer

År 1901. Det var dengang en pilsner kostede 11 øre, og en liter brændevin kunne købes for 55 øre. Men det var også dengang, at ikke ikke-faglært arbejder kun tjente 33 øre i timen.

Men for de tre sogne i Østhimmerland var nok den mest skelsættende begivenhed, at jernbanen mellem Hadsund og Aalborg var ved at blive åbnet. Sønder Kongerslev blev stationsby på samme måde som omkring fem hundrede andre landsbyer blev det landet over. Også Komdrup fik et trinbræt med en stationsbygning lige uden for landsbyen.

Den udvikling betød, at landbrugets dominans i især Sønder Kongerslev var på retur. For befolkningen i Nørre Kongerslev blev det en afstand til stationerne i Komdrup og i Sønder Kongerslev på cirka 2½ kilometer. Det må formodes, at netop dette forhold gør, at Nørre Kongerslev nogle få år senere mister rollen som det befolkningsmæssigt største sogn i pastoratet.

For landet som helhed var indgangen til det nye århundrede et tidspunkt, hvor der var grobund for at være optimistisk. Grænsedragningen mod Tyskland var i spil, men der var ingen krige, der truede landet, og en række politiske reformer forbedrede de grundlæggende forhold for familierne.

Det var dog fortsat landsogne med levevilkår, som vi har svært ved at forestille os her 121 år senere. Sognene lå der som i dag. Samme areal, samme inddelinger, kirkerne og de tre små landsbyer. Men diskussionen dengang gik på, om kvinderne skulle have en rolle i det politiske liv. Først i 1904 fik kvinderne stemmeret til de nyoprettede menighedsråd, og først i 1908 fik de stemmeret ved valg til sognerådet.

Mange i samfundet levede et tarveligt liv uden grundlæggende rettigheder. Børnene var for længst blevet sikret syv års skolepligt, men omkring en tredjedel af børnene på landet havde fortsat arbejde.

Generelt blev de sociale sikringer af de dårligst stillede bedre og bedre. I 1891 var den første socialreform blevet besluttet, og det betød

lovgivningen for hele landet inden for alderdomsunderstøttelse, fattigområdet samt sygekasse. Men omkring århundredeskiftet var levevilkårene for store dele af befolkningen præget af risikoen for at ende på fattiggården og dermed ydmygelse og fortabelse.

Udviklingen inden for landbruget i årene omkring århundredeskiftet gav store forandringer i de tre landsogne. Udgangspunktet var, at der efterhånden manglede arbejdskraft i landbruget. Landbruget blev generelt omlagt til mere intensiveret produktion. På gårdene blev der behov for fast arbejdskraft, der kunne være malkepiger, røgttere, mejerister og til arbejde i roemarkerne. En del af arbejdskraftmangelen blev imødekommet ved import af arbejdskraft fra andre lande, især Sverige og Polen, men gårdene udskiftede også i stor udstrækning tjenestefolk med faste daglejere, hvor manden arbejdede inden for alle aspekter af gårdens produktion, mens konen deltog i malkearbejde. Det blev nødvendigt for nogle gårde at udstykke arealer til husmandsbrug, og mange fik en ny tilværelse på små brug på basis af statsstøtte, og godserne fik samtidigt sikret sig arbejdskraft til deres store arbejdskraftintensive drifter med kvæg, svin og kornproduktion.

Politisk fik bønderne større indflydelse, hvilket betød at jordpolitikken omkring 1901 fokuserede på at skaffe unge landmænd uden større økonomiske midler egne brug.

Generelt blev de kommende år præget af store bygnings- og maskininvesteringer inden for landbruget. For det første skulle der etableres nybygninger til et forøget husdyrhold, og der skulle også investeres i arbejdskraftbesparende maskiner som selvbindere, halmpressere, mejemaskiner, tærskværker samt små energiinstallationer til trækraft.

Landet var samtidigt inde i en fase med høj industrialisering. De tre sogne i Østthimmerland oplevede indirekte påvirkningen fra industrialiseringen. Dette skete ikke blot ved adgangen til nye varer til privat forbrug og til maskinel i lokalsamfundet, især i landbruget. Men købstæderne har også forøget dragende virkningen, fordi lønnen på landet lå langt under, hvad der kunne tjenes på fabrikker inde i de større byer. Selv om jernbanen nu var kommet til sognene, så var et tidsforbrug på en time og 40 minutter

for at komme fra Sønder Kongerslev til Aalborg lidt for lang tid til at kunne sikre en daglig pendling mellem bopæl og arbejdsplads.

3 Befolkningsudviklingen i de tre sogne

Vi har folketælling i 1801 og nu i 1901. Hvad skete der i løbet af disse 100 år befolkningsmæssigt i de tre østhimmerlandske sogne?

Et århundrede spænder over cirka tre generationer. Som det fremgår af Tabel 3 er forandringerne voldsomme, ikke blot i sognene, men også på landsplan.

Tabel 3. Befolkningens størrelse, hele landet, Jylland og de tre sogne, årene 1801 og 1901

Område	År 1801	År 1901	Befolknings- vækst i perioden
	Antal indbyggere		Procent
Danmark	929.001	2.449.540	163,7
Jylland	385.124	1.063.792	176,2
Sønder Kongerslev Sogn	211	535	153,6
Nørre Kongerslev Sogn	262	801	205,7
Komdrup Sogn	131	349	166,4
<i>De tre sogne i alt</i>	<i>604</i>	<i>1.685</i>	<i>179,0</i>

Kilde: Egne beregning på basis af folketællingerne i 1801 og i 1901.

I 1800-tallet har Nørre Kongerslev Sogn en større vækst end de to andre sogne, men både dette Sogn og Komdrup Sogn vækster mere end landet som helhed.

I løbet af et hundrede år stiger befolkningstallet i de tre sogne med mere end tusinde personer. Det er næsten tre gange så mange munde, der skal mættes inden for pastoratets område. Det kunne kun lade sig gøre ved en betydelig produktivitetsstigning i det altafgørende erhverv, landbruget.

Nørre Kongerslev Sogn vokser fra i år 1801 at have 43,4 procent af pastoratets borgere til 47,5 procent hundrede år senere. I 1901 boede næsten halvdelen af pastoratets borgere i Nørre Kongerslev Sogn.

Til sammenligning har Nørre Kongerslev Sogn pr. 1. januar 2021 kun 23,5 procent af befolkningen i de tre sogne. I perioden frem til i dag er Nørre

Kongerslevs befolkning faldet med 136 borgere. Sønder Kongerslev Sogn er steget med 908 borgere, og Komdrup Sogn er faldet med 219 borgere.

Samlet set har Sønder Kongerslev Pastorat fået 370 flere borgere i år 2021 i forhold til situationen i år 1901.

Den væsentligste årsag til den store befolkningsmæssige vækst er et stort fødselsoverskud. Fødselsoverskuddet fortsætter fra 1901 til de efterfølgende år.

Tabel 4. Fødte og døde i de tre sogne, 1901-1905

År	Fødte	Døde
År 1901	59	31
År 1902	72	20
År 1903	63	34
År 1904	62	23
År 1905	59	30
1901-1905 samlet	315	138

Note: Fødte og døde er excl. dødfødte.

Kilde: Danmarks Statistik, Ægteskaber, fødte og døde. Statistisk Tabelværk, Femte Række, Litra A Nr. 6, side 50-51.

Tabellen viser, at for hver 100 personer, der døde i denne periode på fem år, blev der født 228 børn.

I perioden 1901 til 1905 var der i de tre sogne i alt 32 dødfødte børn, heraf betegnes de fem som "uægtefødt". Af de i Tabel 4 døde var de 38 børn under et år.

3.1 Befolkningstætheden

Med befolkningsvæksten stiger befolkningstætheden. Hvor befolkningstætheden for de tre sogne i 1801 var på 16,5 personer pr. kvadratkilometer, så er tallet i 1901 steget til 46,0 personer pr. kvadratkilometer. Til sammenligning er befolkningstætheden i Kongerslev Pastorat pr. 1. januar 2021 på 56,1 personer pr. kvadratkilometer.

Men de tre sogne i Østhimmerland er i 1901 typiske landsogne. For hele Nordjyllands Amt var befolkningstætheden i landdistrikterne i gennemsnit på 37,7 personer pr. kvadratkilometer, mens gennemsnittet for hele

landet for både by- og landdistrikter var på 63,7 personer pr. kvadratkilometer.

3.2 Hvor stammer befolkningen fra – fødested?

I folketællingen fra februar 1901 er der for hver person registreret, hvor vedkommende er født. For langt største parten er det muligt at fastsætte både lokalområde, hvilket amt og eventuelt hvilket andet land vedkommende person er født i. Af de 1.685 borgere i pastoratet i februar 1901 er det kun 51 personer, hvor fødested ikke er registreret.

Det er en spændende oplysning, fordi det giver mulighed for at analysere sig frem til, den geografiske mobilitet i befolkningen for den generation, der i år 1901 havde bosat sig i et af de tre sogne i Østhimmerland.

I Tabel 5 er alle borgere fordelt på syv kategorier:

- Er personen født i det sogn, som vedkommende nu er bosiddende i?
- Er personen født i sognet, men bosiddende i et af de to andre sogne i pastoratet?
- Er personen bosiddende i et af de tre sogne, men født i et af nabosognene til det samlede pastorat. Nabosognene er Gunderup, Gudum/Gudumholm, Mou, Bælum, Skibsted og Blenstrup sogne.
- Er personen bosiddende i et af de tre sogne, men født i Aalborg Amt i sogne uden for pastoratet og uden for nabosognene?
- Er personen bosiddende i et af de tre sogne, men født uden for Aalborg Amt?
- Er personen født i udlandet?
- Og endelig en kategori, hvor fødested er ukendt.

Tabel 5. Bosted & fødested for bosiddende i de tre sogne, antal personer, år 1901

Bosted & fødested	Sønder Kongerslev	Nørre Kongerslev	Komdrup	Kongerslev Pastorat samlet
Bosiddende og født i sognet	213	412	146	771
Bosiddende og født i et af de andre sogne i pastoratet	41	47	22	110
Bosiddende og født i nabosogne til pastoratet	76	115	44	235
Bosiddende og født i øvrige Aalborg amt uden for sogne og nabosognene	113	152	65	330
Bosiddende i sognet, og født i Danmark uden for Aalborg Amt	85	53	25	163
Bosiddende i sognet, født i udlandet	10	7	8	25
Ukendt fødested	7	21	23	51
I alt	545	807	333	1.685

Kilde: Egne beregning på basis af folketællingen i 1901.

Tilsvarende er de tilhørende procentsatser for ovenstående tabel medtaget i Tabel 6.

Tabel 6. Bosted & fødested for bosiddende i de tre sogne, procentfordeling, år 1901

Bosted & fødested	Sønder Kongerslev	Nørre Kongerslev	Komdrup	Kongerslev Pastorat samlet
Bosiddende og født i sognet	39,1	51,1	43,8	45,8
Bosiddende og født i et af de andre sogne i pastoratet	7,5	5,8	6,6	6,5
Bosiddende og født i nabosogne til pastoratet	13,9	14,3	13,2	13,9
Bosiddende og født i øvrige Aalborg amt uden for sogne og nabosognene	20,7	18,8	19,5	19,6
Bosiddende i sognet, og født i Danmark uden for Aalborg Amt	15,6	6,6	7,5	9,7
Bosiddende i sognet, født i udlandet	1,8	0,9	2,4	1,5
Ukendt fødested	1,3	2,6	6,9	3,0
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Egne beregning på basis af folketællingen i 1901.

Analysen viser, at under halvdelen af borgerne i de tre sogne er født i det sogn, som de nu er bosiddende i. Kun i Nørre Kongerslev Sogn når bosiddende med fødested i sognet lige over halvdelen af befolkningen.

Vurderer vi pastoratet som en helhed, således at vi tæller de personer, der både er bosiddende i pastoratet i år 1901 og også oprindeligt født her i et af de tre sogne, når vi op på 52,3 procent af alle bosiddende i år 1901.

Rykker vi grænserne for sammenhæng mellem fødested og nuværende bosted til både at omfatte de tre sogne og nabosognene til disse sogne, omfatter sammenfaldet af bosted og fødested to tredjedele af den samlede befolkning i pastoratet i år 1901.

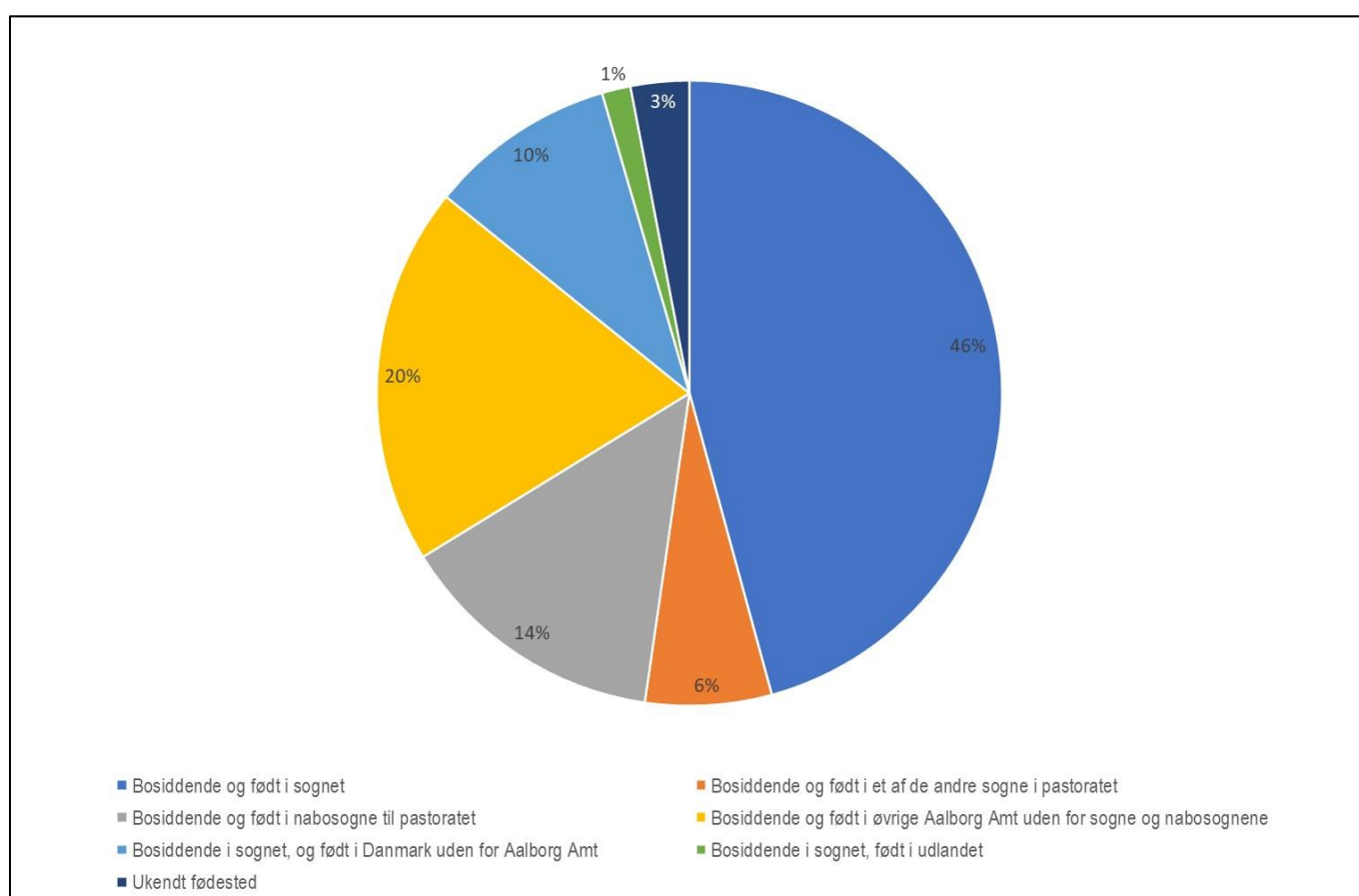
Disse to tredjedele af borgerne er altså født inden for en radius på op til 15 kilometer fra det sted, hvor de nu bor.

Næsten en femtedel af borgerne er født i resten af det, der på daværende tidspunkt udgjorde Aalborg Amt. En femtedel af borgerne stammer fra de øvrige dele af landet.

25 personer var født i udlandet. Det drejer sig om 22 personer fra Sverige, 2 fra Norge og en enkelt person fra USA.

I Figur 3 er det samlede billede af befolkningssammensætningen i hele pastoratet opstillet, så det er nemmere at overskue.

Figur 3. Bosted & fødested for befolkningen i pastoratet, år 1901

Kilde: Egne beregning på basis af folketællingen i 1901.

Det er interessant at se, at der er relativt store forskelle mellem tilhørsforholdene geografisk set i forhold til fødested mellem de tre sogne. Ser vi udelukkende på gruppen af personer i de tre sogne, der er født uden for Aalborg Amt, viser det sig, at denne gruppe i Sønder Kongerslev omfatter 17,4 procent og i Nørre Kongerslev og Komdrup kun omfatter henholdsvis 7,4 procent og 9,9 procent.

3.3 Børnedødelighed

I år 1901 spiller børnedødeligheden fortsat en stor rolle i den samlede befolkningsudvikling i de tre sogne. Der eksisterer et betydeligt fødselsoverskud, men det er på trods af dødeligheden blandt de små børn.

I folketællingen registreres der for hver enkelt person, mand og kvinde, hvor mange levende børn, de har, samt hvor mange børn der er døde.

I Tabel 7 er der forsøgt skabt et overblik over, hvordan kvinderne i de tre sogne rammes af at miste deres børn.

Tabel 7. Antal døde børn hos kvinder over 19 år, de tre sogne, år 1901

	Sønder Kongerslev	Nørre Kongerslev	Komdrup	I alt	Antal døde børn
Antal kvinder 20 år & ældre	143	211	87	441	-
Ingen døde børn	99	179	67	345	0
1 dødt barn	22	21	12	55	55
2 døde børn	10	8	3	21	42
3 døde børn	5	1	4	10	30
4 døde børn	3	0	0	3	12
5 døde børn	2	0	0	2	10
6 døde børn	2	1	0	3	18
7 døde børn	0	1	0	1	7
8 døde børn	0	0	1	1	8
I alt	143	211	87	441	174

Kilde: Egne beregning på basis af folketællingen i 1901.

Som det fremgår af tabellen, er der en kvinde, i Komdrup Sogn, der har oplevet at miste otte børn.

Tabellen viser med al tydelighed, hvor udbredt dødsfald blandt børn har været i år 1901 og i de foregående årtier. Tallene viser, at flere end hver femte kvinde over tyve år har oplevet at miste et barn, og næsten hver tiende kvinde har oplevet at miste mere end et barn.

3.4 Tilknytning til trossamfund

Der synes ikke at være tvivl om, at kirken i år 1901 havde en langt større indflydelse lokalt, end det er tilfældet i dag. Nye sogneråd og nye små kommuner havde frataget præstegerning en lang række lokale

ansvarsområder, men kirken og præsten var fortsat en central faktor, ikke mindst i Nordjylland og på Aalborg-egnen.

I år 1901-folketællingen er 1.482 personer ud af de i alt 1.685 borgere fra de tre sogne registreret som medlem af folkekirken. Det svarer til, at 88,0 procent var folkekirke-medlemmer. En del af disse formodes samtidigt at være medlem af Indre Mission.

Den øvrige del af befolkningen var enten med i nærtstående kirkelige samfund og kristne. Blandt disse var der 53 baptister. Af disse var 34 bosiddende i Nørre Kongerslev. En anden stor gruppe kaldte sig Lutheranere. Denne gruppe bestod af 59 personer, alle fra Nørre Kongerslev sogn.

Endelig var der en lille gruppe, Fri Mission, på ni personer. Fri Mission blev stiftet i 1885 som en udbryderbevægelse af Indre Mission. Denne organisation var, lige som mange andre små trossamfund meget aktive på Aalborg-egnen.

De øvrige borgere i sognene var enten uden for trossamfund, eller der var ingen oplysninger om tilknytning til sådanne.

4 Køns- og aldersstruktur i de tre sogne

Som det var gældende for tidligere folketællinger, gives en nyfødt i folketællingen i 1901 alderen et år, hvis barnet er født i år 1900, hvor den i normal statistik vil være sat til 0 år.

Denne aldersberegning er fastholdt i analyserne i denne rapport.

Gennemsnitsalderen i de tre sogne er i Tabel 8 sammenlignet med den aldersfordeling, der i dag er for hele landet.

Tabel 8. Gennemsnitsalderen i de tre sogne 1901, samt i hele landet 2021

Område	Mænd	Kvinder	Alle
Alder (1901-aldersberegning)			
Sønder Kongerslev Sogn 1901	27,0	27,9	27,4
Nørre Kongerslev Sogn 1901	29,4	27,5	28,4
Komdrup Sogn 1901	28,2	25,7	26,9
Alle tre sogne 1901	28,4	27,2	27,8
Danmark 2021	42,1	43,9	43,0

Kilde: Egen beregning på basis af Folketælling 1901. 4 personer har ukendt alder. Tallene for år 2021 for hele landet er beregnet på basis af udtræk fra Statistikbanken i Danmarks Statistik, februar 2021. For dette år anvendes 1901 aldersberegning, altså et år ældre end, hvad statistikbankens tal angiver.

Der er ikke signifikante forskelle mellem sognene og mellem kønnene i de tre sogne. Men tabellen viser, at befolkningen i 1901 i gennemsnit var langt yngre, end den befolkningsfordeling på aldre, vi kender fra Danmark i dag.

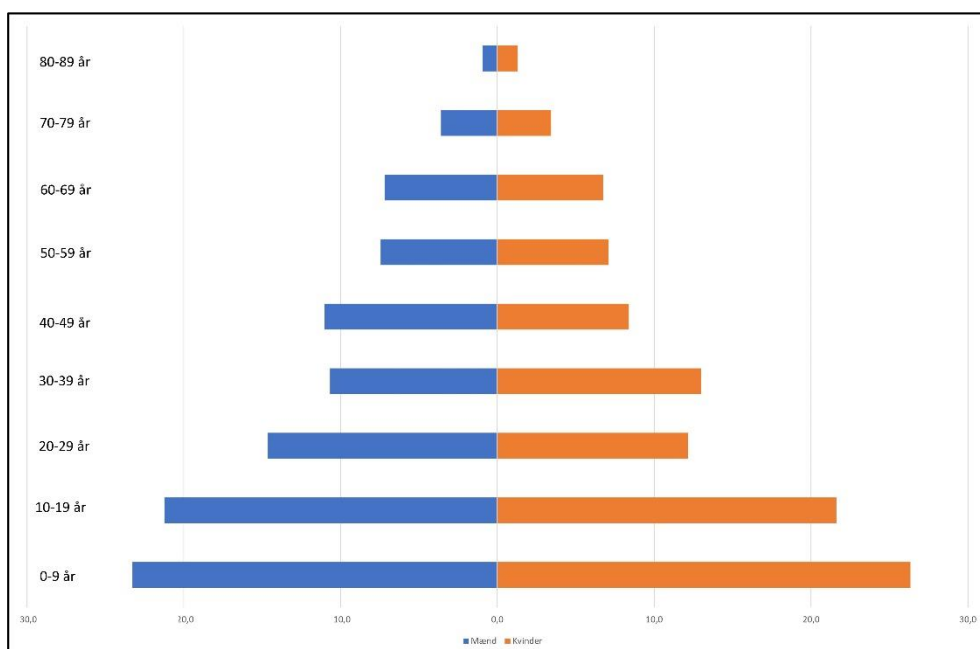
Faktisk er der tale om meget store forskelle i aldersstrukturen i dag i forhold til i år 1901. I dag er 32,0 procent af befolkningen i de tre sogne under 30 år (1901-alder), mens det samme tal i år 1901 var, at 59,5 procent af alle borgere var under 30 år. På den ene side gav det mange børn at brødføde og give skolegang, men arbejdskraftmæssigt var der samtidigt et stort potentiale i situationen dengang.

Den ældste i de tre sogne var en mand fra Sønder Kongerslev Sogn, der er registreret til at være 90 år. Han var altså født i år 1811. Den ældste kvinde var et år yngre.

Forskellene i aldersstrukturen i befolkningen i dag og i år 1901 er betinget af mange forhold. Men et væsentligt forhold skal nævnes. Dødeligheden var faldet drastisk i forhold til tidligere tider, selv om der fortsat – i forhold til i dag – var større børnedødelighed, flere kvinders død i barselsseng samt epidemier.

Figur 4 viser befolkningspyramiden for de tre sogne i 1901. Befolkningen er inddelt i køn og i ti-års-aldersgrupper.

Figur 4. Befolkningspyramide, tre sogne, år 1901

Kilde: Egen beregning på basis af Folketælling 1901. Fire personer er ikke noteret med alder.

Af figuren fremgår en signifikant lille andel af begge køn i aldersgruppen 20-29 år. Årsagen kan være, at unge er flyttet fra egnen for at arbejde uden for sognene, eller resultatet af tidligere tiders epidemier, der fortsat slår igennem som lange bølger i befolkningsudviklingen.

På landsplan og muligvis og sandsynligvis i de tre østthimmerlandske sogne spiller udvandringen en betydelig rolle i befolkningsudviklingen og i befolkningsstrukturen. Blandt udvandrerne til andre lande var det netop de unge mænd frem for kvinderne, der udvandrede, og det var også

primært unge fra landdistrikterne. Modsat var det kvinderne, der var mest mobile med hensyn til indenlandske flytninger.

I pyramiden er anvendt procentfordeling. Tabel 9 viser antallet af personer i de enkelte aldersgrupper fordelt på de tre sogne i 1901.

I de yngre aldersgrupper op til 20 år er der flere kvinder end mænd.

Største forskelle mellem fordeling af kønnet i de enkelte aldersgrupper skiller sig ud i Nørre Kongerslev Sogn. I sognet er der et stor flertal af piger i den yngste aldersgruppe. Det er imod den normale fordeling på landsplan. Der fødes altid flest drenge, men der er også altid en større dødelighed blandt drenge og unge mænd. Men ellers er forskellen på de to køn ganske få personer i de enkelte aldersgrupper.

For hele landet i år 1901 omfattede den danske befolkning 105 kvinder for hver 100 mænd. I de tre sogne var forskellen mellem kønnene mindre: For hver 100 mænd var der 101 kvinder i de tre sogne.⁴

---

⁴ Kilden for hele landets befolkning er Folketællingen i Kongeriget Danmark den 1. februar 1901, Statistisk Tabelværk, Femte række, Litra A Nr. 3, side 23, år 1903.

Tabel 9. Aldersfordelingen i de tre sogne og samlet, 1834

Alder	Sønder Kongerslev			Nørre Kongerslev			Komdrup			Alle tre sogne		
	M	K	I alt	M	K	I alt	M	K	I alt	M	K	I alt
0-9	71	70	141	87	106	193	36	47	83	194	223	417
10-19	45	51	96	89	87	176	43	45	88	177	183	360
20-29	44	33	77	56	48	104	22	22	44	122	103	225
30-39	36	38	74	37	52	89	16	20	36	89	110	199
40-49	28	22	50	41	30	71	23	19	42	92	71	163
50-59	17	22	39	34	30	64	11	8	19	62	60	122
60-69	17	15	32	33	30	63	10	12	22	60	57	117
70-79	7	9	16	15	17	32	8	3	11	30	29	59
80-90	3	4	7	4	4	8	1	3	4	8	11	19
Ukendt	3	0	3	0	1	1	0	0	0	3	1	4
I alt	271	264	535	396	405	801	170	179	349	837	848	1685

Kilde: Egen beregning på basis af Folketælling 1901. Fire personer var ikke noteret med alder.

En væsentlig faktor for befolkningsudviklingen i landet som helhed og også for de tre østthimmerlandske sogne er udvandringen. I den sidste halvdel af 1800-tallet udvandrede mange, primært unge mennesker med børn.

Et opslag på udvandrersarkivets database viser, at der i perioden fra år 1869 til og med år 1901 udvandrede 45 personer fra de tre sogne. Nørre Kongerslev Sogn har kun registreret tre udvandring og Sønder Kongerslev 15 udvandring i denne periode. Men i Komdrup Sogn udvandrede hele 45 personer i perioden. Alene i år 1881 udvandrede 15 personer fra landsbyen, alle til New York i USA.⁵

Mænd og kvinder var nogenlunde ligeligt fordelt mellem udvandringerne i ovennævnte periode. Af de 45 personer var de 27 personer mænd. Sytten af udvandrerne var børn under 15 år.

---

⁵ Tallene for sognene omfatter kun de udvandring, der er registreret i Det Danske Udvandrersarkiv's digitale database pr. februar 2021. <http://www.udvandrersarkivet.dk/>.

4.1 Aldersbetinget forsørgerbyrde

Hvis vi i folketællingen definerer børn som borgere under 16 år, og ældre som borgere over 64 år, så vil arbejdsdygtig alder omfatte 16 til 64-årige. I Tabel 10 er forsørgerbyrden beregnet for hvert enkelt sogn, for alle tre sogne til sammen og for hele landet i år 2021 til sammenligning.

Tabellen viser, at forsørgerbyrden i de tre sogne, både samlet og hver for sig, er noget højere end forsørgerbyrden for hele landet i dag.

Men befolkningssammensætningen i dag er helt anderledes, end den var i 1901. Der var relativt set langt flere børn i år 1901 i befolkningen, end der er i dag, og der var også langt færre ældre.

I dag er der således 62,5 procent af befolkningen i den arbejdsdygtige alder, hvor det tilsvarende tal i år 1901 for de tre sogne under Kongerslev Pastorat var på 53,5 procent – altså en meget lavere andel end i dag. Men dengang var andelen af børn på hele 38,1 procent, mens den i dag er på lidt under det halve med 17,4 procent. Andelen af ældre er stor i vores tid 20,1 procent af befolkningen. I 1901 var der kun 8,4 procent i denne aldersgruppe.

Befolkningssammensætningen i de tre grupper er vist i Figur 5.

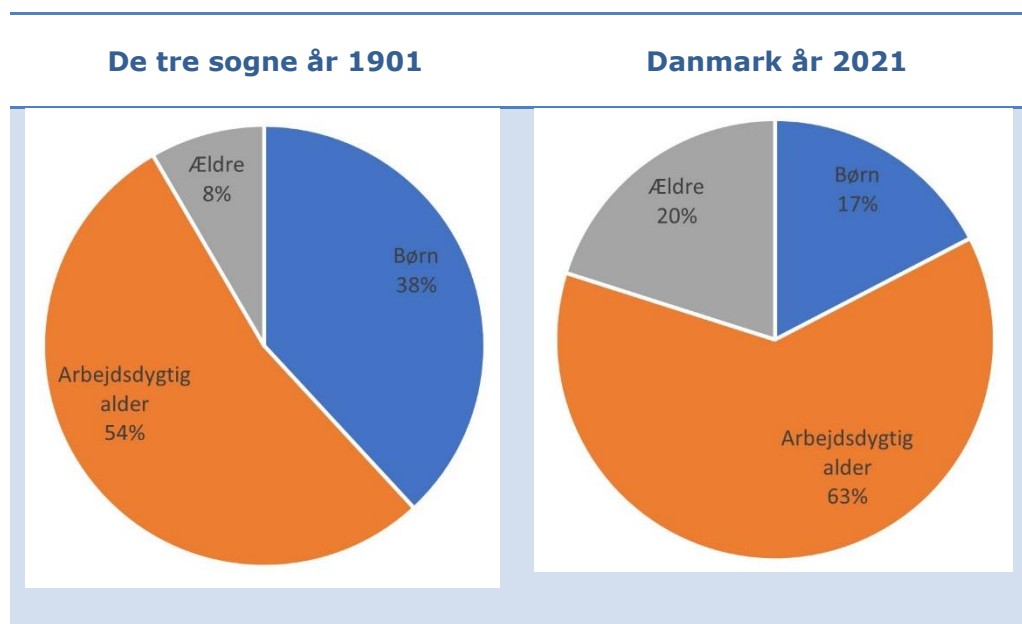
Tabel 10. Borgere fordelt på aldersgrupper til forsørgerbyrde beregning, 1901 og 2021

Alders-gruppe	Sønder Kongerslev	Nørre Kongerslev	Komdrup	Alle tre sogne	Danmark år 2021
	<i>Antal personer</i>				
Børn 0-15 år	197	307	137	641	1.016.661
Arbejdsdygtig alder 16-64 år	299	415	185	899	6.647.112
Ældre 65 & ældre	36	78	27	141	1.176.272
I alt	532	800	349	1.681	5.840.045
Forsørgerbyrde	0,8	0,9	0,9	0,9	0,6

Note: For at få korrekt sammenligning er moderne alder anvendt for hele landet for år 2019, dvs. 0-14-årige, 15-64-årige samt 65 år og derover.

Kilde: Egen beregning på basis af Folketælling 1834. Tallene for år 2019 for hele landet er beregnet på basis af udtræk fra Statistikbanken i Danmarks Statistik, august 2019.

Figur 5. Befolkningsmæssig sammensætning, De tre sogne år 1901 og hele landet år 2021

Kilde: Egen beregning på basis af Folketælling 1901. Tallene for år 2021 for hele landet er beregnet på basis af udtræk fra Statistikbanken i Danmarks Statistik, februar 2021.

5 Lokalbefolkningens civilstand

Folketællingen fra 1901 fortæller, hvordan de enkelte personers civilstand er. Civilstanden omfatter en klassifikation bestående af seks variable:

- Gift.
- Enkemand.
- Enke.
- Separeret.
- Fraskilt
- Ugift.

I Tabel 11 er hele befolkningen i de tre sogne fordelt på de enkelt typer civilstand. For de ugifte er der samtidigt beregnet antallet af de ugifte, der er under tyve år.

Tabel 11. Sognenes befolkning fordelt på civilstand, 1834

Civilstand	Sønder Kongerslev	Nørre Kongerslev	Komdrup	I alt
Gift	193	274	111	578
Enkemand	10	16	9	35
Enke	24	26	10	60
Separeret	0	4	0	4
Fraskilt	0	1	1	2
Ugift	308	480	218	1.006
- heraf unge < 20 år	237	367	170	774
I alt	535	801	349	1.685

Kilde: Egen beregning på basis af Folketælling 1901.

Giftede personer omfatter 34,3 procent af befolkningen i de tre sogne. Gruppen af ugifte på 20 år og ældre omfatter 135 mænd og 97 kvinder.

I de tre sogne er den yngste gifte kvinde 19 år. Den yngste gifte mand er 23 år. Der findes nitten ugifte, der er over 50 år. Den yngste enke er 34 år, mens den yngste enkemand er 28 år.

5.1 Ægteskaber

I de tre sogne er der i 1901 i alt 362 husstande. I disse husstande er der registreret 282 ægteskaber. I nogle husstande er der mere end et par, og i andre husstande er der ingen par.

I Tabel 12 er ægtepar fordelt på de tre sognes husstande. De 268 husstande kan opfattes som en 'normal' husstand med ét ægteskab inden for murene. I 12 husstande var der to ægteskaber. I hver femte husstand var der ikke registreret nogen ægteskaber.

Tabel 12. Antal ægteskaber i de enkelte husstande, de tre sogne, år 1901

Antal ægteskaber i husstande	Antal husstande	Procent fordeling
Ingen ægtepar	82	22,7
1 ægtepar	268	74,0
2 ægtepar	12	3,3
<i>I alt</i>	<i>362</i>	<i>100,0</i>

Kilde: Egen beregning på basis af Folketælling 1901.

I Tabel 13 er aldersforskellen mellem de to køn beregnet. Som i dag er det mest udbredt, at manden er ældre end kvinden i et giftermål. Af de 282 ægteskaber i sognene i 1901 var manden ældst i de 199 ægteskaber. I 59 ægteskaber er kvinden ældst, mens mand og kvinde er lige gamle i 24 ægteskaber.

Manden er således ældst mere end to tredjedel af alle registrerede ægteskaber i de tre sogne i år 1901.

Tabel 13. Aldersforskel i ægteskab i de tre sogne, 1901

Aldersforskel	Mand ældre end kvinde	Kvinde ældre end mand
0 år	24	
1 år	19	11
2 år	18	16
3 år	17	7
4 år	25	6
5 år	19	5
6 år	15	4
7 år	18	2
8 år	12	2
9 år	14	2
10 år og derover	42	4
<i>I alt</i>	199	59

Kilde: Egen beregning på basis af Folketælling 1901.

I gennemsnit var aldersforskellen i et ægteskab i år 1901 5,7 år. Når manden var ældst var han i gennemsnit 6,7 år ældre end kvinden. Omvendt var kvinden, når hun var ældst, i gennemsnit 4,5 år ældre.

Hvis vi definerer ægtepar til at være lige gamle til gruppen af ægteskaber, hvis aldersforskellen er mindre end fem år, så omfatter denne gruppe halvdelen af alle ægteskaber.

Ægteskaber blev i øvrigt primært indgået i maj måned eller i november måned. Dette hang sammen med, at tjenestefolk kunne skifte to gange om året. Maj og november blev betegnet skiftedags-månederne, mens april og i oktober blev betegnet flyttedagsmånederne.⁶

---

⁶ Danmarks Statistik, Ægteskaber, fødte og døde. Statistisk Tabelværk, Femte Række, Litra A Nr. 6, side 13.

6 Analyse af husstandenes størrelse og sammensætning

I dette kapitel analyseres husstandene i de tre sogne i Kongerslev Pastorat:

- Antal husstande.
- Husstandenes størrelse
- Husstandenes sammensætning.
- Husstandstyper.
- Husstandenes sammensætning i persontyper.
- Antallet af børn i husstandene.

I Tabel 14 er beregnet antallet af husstande i de tre sogne, antallet af personer i husstanden, samt det gennemsnitlige antal personer i en husstand i det enkelte sogn.

Tabel 14. Antal husstande, antal personer i husstandene samt gennemsnitligt antal personer i den enkelte husstand, 1901

	Sønder Kongerslev	Nørre Kongerslev	Komdrup	I alt
Antal husstande	129	166	67	362
Antal personer i husstande	349	801	535	1.685
Genmsnt. antal personer i en husstand	2,7	4,8	8,0	4,7

Kilde: Egen beregning på basis af Folketælling 1901.

Både befolkningsmæssigt og med hensyn til antallet af husstande er Nørre Kongerslev Sogn langt det største af de tre sogne. Nørre Kongerslev Sogn omfatter således i år 1901 45,9 procent af alle de tre sognes husstande.

I Tabel 15 er antal personer i de enkelte husstande beregnet for hver af de tre sogne.

Tabel 15. Husstande fordelt på antal personer i husstanden, 1901

Husstandens størrelse	Sønder Kongerslev	Nørre Kongerslev	Komdrup	I alt
	<i>Antal husstande</i>			
1 person	14	12	3	29
2 personer	26	27	5	58
3 personer	19	27	9	55
4 personer	22	28	16	66
5 personer	18	19	10	47
6 personer	11	11	10	32
7 personer	9	10	4	23
8 personer	5	9	3	17
9 personer	0	9	1	10
>9 personer	5	14	6	25
I alt	129	166	67	362

Kilde: Egen beregning på basis af Folketælling 1901.

Tabellen viser, at mere end halvdelen af husstandene omfatter en husstandsstørrelse på 3-6 personer.

Kun 8,0 procent af husstandene omfatter personer, der bor alene, mens der er mere end 6 personer i hver femte af husstandene i de tre sogne.

Der er 25 husstande med ti personer eller flere personer i husstanden.

I Tabel 16 er både beregnet, den procentvise fordeling af husstandene på husstandsstørrelse, og også hvor stor en del af befolkningen i de tre sogne, der bor i de forskellige størrelser husstande.

Tabel 16. Husstandene samt befolkningen fordelt på husstandsstørrelse, de tre sogne, år 1901

Husstands- størrelse	Husstande	Personer	Andel af alle husstande	Andel af hele befolkningen
	Antal	Antal	Pct.	Pct.
1 person	29	29	8,0	1,7
2 personer	58	116	16,0	6,9
3 personer	55	165	15,2	9,8
4 personer	66	264	18,2	15,7
5 personer	47	235	13,0	13,9
6 personer	32	192	8,8	11,4
7 personer	23	161	6,4	9,6
8 personer	17	136	4,7	8,1
9 personer	10	90	2,8	5,3
>9 personer	25	297	6,9	17,6
I alt	362	1685	100,0	100,0

Kilde: Egen beregning på basis af Folketælling 1901.

Tabellen viser, at de store husstande med ti personer og derover samlet set udgør den største befolkningsandel, selv om der kun er tale om 25 husstande. De større gårde har fået flere beboere, fordi driften med dyr betyder, at der skal flere til at malke, fodre og i også speciale i køkkenet m.v.

En lang række husstande er bygninger med bestemte funktioner eller gårde med navn. Alle disse bygninger er angivet under hvert enkelt sogn i Tabel 17.

Tabel 17. Husstande med betegnelse for funktion eller med navn

Sønder Kongerslev	Nørre Kongerslev	Komdrup
Andelsmejeriet Neptun	Baptistskolen	Baggaarden
Bachgaarden	Brugsforeningen	Brugsforeningen
Haldkærsgaard	Fattiggaarden	Drejehuset
Hestedal	Jættegaarden	Kalvhavehuset
Jordemoderboligen	Kronborg	Komdrup Hovedgaard
Kongstedlund	Lamdal	Krogsgaard
Korsgaarden	Lyngdal	Muldalshuset
Kraghuset	Mejeriet	Ottohuset
Kællingbjerggaard	Melgaard	Refsnæs Hovedgaard
Maltgjøreriet	N. Kongerslev Mølle	Refsnæs Mølle
Mygdal	Segsgaard	Skolen
Møllen	Skolen	Smediehuset

Sønder Kongerslev	Nørre Kongerslev	Komdrup
Norgaard	Stenshus	Smedien
Præstegaarden	Stenødsgaard	Stationsbygningen
Skolen	Tinhuset	Treskelgaard
Solbjerggaard		
Stationsbygningen		
Sutten		

Kilde: Egen opstilling på basis af Folketælling 1901.

6.1 Personsammensætningen i husstandene

Hidtil har analysen primært gået på, *hvor mange* personer, der var i den enkelte husstand. I det følgende sættes fokus på, *hvilke* persongrupper, som husstandene bestod af.

I 1901 bestod husstanden – lige som det var gældende en generation før ved tidligere folketællinger – både af den nærmeste familie i form af forældre og børn, ofte også af andre slægtninge som f.eks. forældre, søskende til ægteparret samt tjenestefolk med forskellige opgaver i huset eller på gården.

Personerne i husstandene er i det følgende opdelt på følgende kategorier:

- Børn.
- Beboere fordelt på stilling i husstanden.
  - Familiemedlemmer.
  - Tjenestefolk.
- Erhvervsmæssig stilling i husstandene.
  - Herremænd.
  - Andre offentlige myndighedspersoner.
  - Militærvæsen.
  - Landhåndværkere.
  - Inderster og indsiddere.
  - Personer på socialhjælp og lignende.

6.1.1 Børnene i husstande

Børn defineres til at være i alderen under 16 år – og altså ikke, hvem der i folketællingen har fået betegnelsen barn. I folketællingen kan en person være givet betegnelsen 'deres søn', men denne søn kan jo være en person, der ikke længere er et barn.

I Tabel 18 opgøres børnene i sognene på husstandene.

Tabel 18. Antal børn i husstande, de tre sogne, år 1901

	Sønder Kongerslev	Nørre Kongerslev	Komdrup	I alt	Børn i alt	Andel af alle børn
<i>Antal børn</i>	<i>Antal husstande</i>				<i>Antal</i>	<i>Procent</i>
Ingen børn	52	52	14	118	0	0,0
1 barn	21	40	17	78	78	12,2
2 børn	20	24	13	57	114	17,8
3 børn	18	17	12	47	141	22,0
4 børn	12	14	4	30	120	18,7
5 børn	3	9	3	15	75	11,7
6 børn	2	5	2	9	54	8,4
7 børn	1	3	1	5	35	5,5
8 børn	0	2	1	3	24	3,7
I alt	129	166	67	362	641	100,0

Kilde: Egen beregning på basis af Folketælling 1901.

Tabellen viser, at mere end halvdelen af børnene i år 1901 var i samme husstand som et til tre andre børn. Det gennemsnitlige antal børn i husstandene var i de tre sogne 1,7 barn pr. husstand.

Som det fremgår af tabellen, er der 32 husstande, hvor antallet af børn overstiger fire. Til gengæld er der 118 husstande, svarende til en tredjedel af alle husstandene i de tre sogne, hvor der ingen børn er i husstanden.

6.1.2 Beboere fordelt på stilling i husstand

Folketællingen fra 1901 opgør stilling i husstanden samt erhverv for den enkelte beboer i husstandene. Disse to kategorier er en blanding af familietilhørsforhold og ansættelsesforhold.

6.1.2.1 Familiemedlemmer

Familierelationerne i husstand er kernefamilien bestående af mand, kone og børn.

Men det fremgår af folketællingen fra 1901, at også andre familiemedlemmer bor i husstandene i de tre sogne. I dag er det et sjældent fænomen, at andre familiemedlemmer – ud over kernefamilien bestående af mand, kone og børn – bor i en husstand:

- Barnebarn.
- Bedstemor.
- Moster.
- Søster.
- Husholderens brodersøn.
- Svigerdatter.
- Slægtning, uspecificeret.

6.1.2.2 Tjenestefolk og arbejdere

Der er mange personer i husstandene, der går under betegnelser, som viser, at de har været tilknyttet som tjenestefolk. I denne analyse omfatter tjenestefolk og arbejdere følgende betegnelser fra folketællingen i år 1901:

• Arbejder	• Medhjælper
• Arbejdskarl	• Møllerkarl
• Arbejdsmand	• Staldkarl
• Daglejer	• Strygeomfru
• Hjælper	• Stuepige
• Husgerning	• Svinepasser
• Husholder	• Syjomfru
• Husjomfru	• Sypige
• Hyrdedreng	• Tjenestekarl
• Jordarbejder	• Tjenestepige
• Karl	• Tyende
• Kokkepige	• Undermejerske
• Landarbejder	• Rengøringskone

I folketællingen for år 1901 bærer 199 en af ovenstående titler inden for det vi her betegner tjenestefolk og arbejdere. Det svarer til 11,8 procent af sognenes befolkning. Det er vanskeligt på det foreliggende grundlag at vurdere, om ikke mange andre betegnelser reelt indebærer, at personer har et lønarbejde som tjenestefolk eller arbejder.

Gennemsnitsalderen for gruppen af tjenestefolk og arbejdere er på 32,5 år. I Tabel 19 er tjenestefolk fordelt på køn og aldersgrupper.

Tabel 19. Køn og alder på tjenestefolk, de tre sogne, år 1834

Aldersgruppe	Mand	Kvinde	I alt
	<i>Antal personer</i>		
10-19 år	23	17	40
20-29 år	38	32	70
30-39 år	22	11	33
40-49 år	13	6	19
50-59 år	16	3	19
60-69 år	14	1	15
70-79 år	1	1	2
I alt	128	71	198

Kilde: Egen beregning på basis af Folketælling 1901. En enkelt person er ikke påført alder.

Tabellen viser, at betegnelsen tjenestefolk og arbejder, som defineret i denne analyse, primært omfatter unge mennesker under fyrre år. Lidt over hver fjerde er dog 40 år og ældre. Næsten to tredjedele af gruppen er mænd.

6.1.3 Personer på socialhjælp og lignende

I folketællingen kan der identificeres personer, der modtager en eller anden form for understøttelse. Det kan være aftægt, pension fra et offentligt erhverv som skolelærer eller præst, eller alderdomsunderstøttelse. Endvidere er der personer under fattighjælp samt under privat understøttelse.

Tabel 20. Personer på socialhjælp og anden understøttelse, år 1901

Støttetype	Sønder Kongerslev	Nørre Kongerslev	Komdrup	Alle tre sogne
Aftægt	5	7	10	22
Alderdomsunderstøttelse	8	6	4	18
fattighjælp, fattiglem	1	12	2	15
Pensionist	0	1	1	2
Privat understøttelse	0	5	3	8
I alt	14	31	20	65

Kilde: Egen beregning på basis af Folketælling 1901.

Hertil kommer plejebørn. I registreringerne i folketælling i 1901 er der opgjort 24 plejebørn, 6 i Sønder Kongerslev, 16 i Nørre Kongerslev og 2 i Komdrup Sogn.

Der er to personer i år 1901, der er registreret med handicap. Den første er en person fra Komdrup Sogn, der er blind. Den anden er en person fra Nørre Kongerslev sogn, der er registreret som sindssyg.

I opgørelsen over handicaps er det vigtigt at være opmærksom på, at folketællingen kun omfatter personer, der er til stede på optællingsdagen i de tre sogne. Mange personer med vidtgående handicaps vil være anbragt på institutioner uden for de tre sogne.

Ovenstående er øjebliksbilledet pr. 1. februar 1901. For hele året 1901 er der i anden statistik udarbejdet tal for, hvor mange der var afhængig af hjælp fra fattigvæsenet.⁷

I hele året 1901 var der således 30 understøttede omfattende fem mænd, fjorten kvinder og 11 børn. De direkte understøttede omfattede fem mænd og 11 kvinder. Årsagen til understøttelse var for tre kvinder sygdom og for en kvinde vanførhed. To mænd og fem kvinder fik understøttelse på grund af alderdom. En mand var arbejdsudygtig og en var drikfældig. Et enkelt barn fik forsørgelse fordi forsørgeren var død. For to personer er der ikke angivet årsag.

En mulig trangsårsag for at få fattighjælp i 1901 var dovenskab. Ingen borgere i de tre sogne fik fattighjælp forårsaget af dovenskab.

---

⁷ Danmarks Statistik, Fattigvæsenet i Danmark i aaret 1901. Statistiske Meddelelser, fjerde række, femtende bind, andet hæfte, 1904, side 40-41 og side 98-99.

7 Erhvervsforhold

Befolkningen er i folketællingen fra år 1901 opdelt efter, hvilket erhverv, som pågældende måtte have.

Fra folketællingen redegøres kun for den gruppe, der er rubriceret med en specifik håndværksmæssig eller funktionsmæssig titel, og personer direkte tilknyttet landbruget er ikke medtaget. Erhvervssektorerne behandles samlet senere i dette kapitel, baseret på anden statistik end folketællingerne.

De håndværksmæssige betegnelser omfatter en lang række kategorier. I det følgende er håndværket samlet under en betegnelse. Dvs. at f.eks. murermester, murersvend og murerlærling står under én betegnelse; murer. Lærer omfatter f.eks. skolelærer og privatlærer.

Samtidigt kan en person være registreret med flere funktioner eller erhverv, f.eks. i landbruget, men så også snedker. Her er personen medtaget under snedker. Der kan også være tale om personer med håndværksbetegnelse, der også modtager pension.

I Tabel 21 er alle fag fordelt på denne type kategorier.

Tabel 21. Håndværkere og andre fagbetegnelser i tre sogne, år 1901

Håndværk / fagbetegnelse	Sønder Kongerslev	Nørre Kongerslev	Komdrup	Alle tre sogne
Bager	3	1		4
Boelsmand	1	1		2
Bødker	1			1
Børstenbinder	2			2
Foreningsvært	1			1
Forretningsbestyrer	1		1	2
Fragtmand	1	4		5
Grovsmed	1		1	2
Handelsmand	3	3		6
Hestehandler		2		2
Husgerning	31	5		36
Jordarbejder	2			2
Jordemoder	1			1
Karetmager	3			3

Håndværk / fagbetegnelse	Sønder Kongerslev	Nørre Kongerslev	Komdrup	Alle tre sogne
Kludesamler	1			1
Kok			1	1
Kreaturhandler	1			1
Kusk			1	1
Købmand	2	3		5
Landpost	2	3		5
Læge	1			1
Lærer	3	5	2	10
Maler	1			1
Maltgører	1			1
Manufakturhandler	1			1
Maskinarbejder			1	1
Jernbanen	3		3	6
Mejeribestyrer	1			1
Mejeriejer		1		1
Mejeripige			1	1
Mejerist	1			1
Missionær	1			1
Murer	6	5	3	14
Mælkekusk		1		1
Møllebygger			1	1
Møller	1	2	1	4
Sadelmager		2		2
Skomager	1	4	1	6
Skorstensfejer		1		1
Skrædder	7	3	1	11
Slagter	2	1		3
Smed	1	4		5
Snedker	4	5	1	10
Sognefoged		1		1
Sognepræst	1			1
Strikkearbejde	3			3
Strygeomfru		1		1
Studerende	2			2
Syerske	4	8	2	14
Træhandler		1		1
Træskomager	2	1		3
Tækkemand		1	1	2
Vaskeri	2			2
Væver	5	5	2	12
I alt	111	74	24	209

Kilde: Egen beregning på basis af Folketælling 1901.

Det fremgår tydeligt af tabellen, at der i forhold til de tidligere folketællinger i 1800-tallet er sket en stor fag-differentiering. Købstædernes monopol på mange håndværksfag er brudt, og

moderniseringen af landbrug og private hjem giver grundlag for mange faglige ekspertiser.

En interessant iagttagelse er, at Sønder Kongerslev Sogn skiller sig ud med langt fleste fagekspertiser, hvorimod Nørre Kongerslev Sogn, der er langt det største sogn, fortsat sammen med Komdrup Sogn er domineret af landbrugserhvervet.

7.1 Erhvervsfordelingen – fem år senere

Det har ikke været muligt at sammensætte tabel for erhvervsfordelingen i år 1901. Men en kilde angiver erhvervsfordelingen fem år senere, i år 1906.

Tabel 22 viser, hvilket erhverv borgerne i de tre sogne levede af i år 1901. Tallene i tabellen angiver således antallet af både de personer, der udøvede erhvervet samt de børn, hustruer m.v., der forsørgedes af erhvervspersonen. Også tjenestefolk, både erhvervsmæssigt i f.eks. landbruget og husgerning, er medregnet under en erhvervsperson.

Tabel 22. Befolkningen fordelt på erhverv, de tre sogne, år 1906

Erhverv	Sønder Kongerslev	Nørre Kongerslev	Komdrup	I alt
	<i>Antal personer</i>			
Immateriel Virksomhed	18	19	10	47
Landbrug, skovbrug og mejeri	362	619	280	1261
Fiskeri	0	0	0	0
Håndværk og industri	139	105	10	254
Varehandel, pengeomsætning og gæstgiveri	66	16	2	84
Jernbane, post- og telegrafvæsen, transport og søfart	21	8	18	47
Kapitalister og aftægtsfolk	16	44	18	78
Offentlig understøttelse (bl.a. alderdomsunderstøt.)	33	14	1	48
Anden og uangiven virksomhed	15	1	5	21
<i>I alt</i>	<i>670</i>	<i>826</i>	<i>344</i>	<i>1840</i>
	Sønder Kongerslev	Nørre Kongerslev	Komdrup	I alt
	<i>Procent</i>			
Immateriel Virksomhed	2,7	2,3	2,9	2,6
Landbrug, skovbrug og mejeri	54,0	74,9	81,4	68,5
Fiskeri	0,0	0,0	0,0	0,0
Håndværk og industri	20,7	12,7	2,9	13,8
Varehandel, pengeomsætning og gæstgiveri	9,9	1,9	0,6	4,6
Jernbane, post- og telegrafvæsen, transport og søfart	3,1	1,0	5,2	2,6
Kapitalister og aftægtsfolk	2,4	5,3	5,2	4,2
Offentlig understøttelse (bl.a. alderdomsunderstøt.)	4,9	1,7	0,3	2,6
Anden og uangiven virksomhed	2,2	0,1	1,5	1,1
<i>I alt</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>

Kilde: Danmarks Statistik, Befolkningens erhvervsfordeling efter folketællingen den 1. februar 1906, tabel 1, side 29.

Tabellen viser, hvor dominerende landbruget fortsat er i de tre sogne. To tredjedele af hele befolkningen brødfødes af landbrugserhvervet. I Nørre Kongerslev Sogn er det endog en andel på tre fjerdedele af hele befolkningen, der lever af landbrugserhvervet.

Men nye erhverv er på vej frem. Den næststørste gruppe er håndværk og industri. 13,8 procent lever af en eller anden form for håndværk, og i Sønder Kongerslev er andelen brødfødt af et håndværk på en femtedel af befolkningen.

7.2 Landbruget 2 til 4 år før

Statistik om landbruget er tilgængelig for årene umiddelbart før år 1901.

I 1893 er antallet af gårde og huse opgjort således:

Tabel 23. Antal gårde og huse i de tre sogne, år 1893

Bebyggelse	Sønder Kongerslev	Nørre Kongerslev	Komdrup	Alle tre sogne
Selvejergårde	16	29	20	65
Huse med jord	51	83	7	141
Huse uden jord	21	25	20	66
I alt	88	137	47	272

Kilde: Trap, J.P., Kongeriget Danmark, Tredje omarbejdede udgave, fjerde bind, 1901, side 463-466.

Optællingen omfatter gårde og huse, der har betalt hartkorn.

Det samlede areal for de tre sogne er opgivet i Tabel 24. Her er arealernes anvendelse også angivet.

Tabel 24. Arealtyper i tre sogne, år 1896

Arealtype	Sønder Kongerslev	Nørre Kongerslev	Komdrup	Alle tre sogne
Besået areal	404	674	403	1.482
<i>Heraf:</i>				
<i>Rug</i>	94	158	82	334
<i>Byg</i>	58	106	70	234
<i>Havre</i>	112	238	188	538
<i>Frøavl</i>	4	7	-	10
<i>Blandsæd til modenhed</i>	78	73	15	166
<i>Grøntfoder</i>	5	13	3	21
<i>Kartofler</i>	29	46	21	97
<i>Andre rodfrugter</i>	25	32	23	80
<i>Afgræsning</i>	219	265	382	866
<i>Høslæt, brak, eng m.m.</i>	204	284	168	656
<i>Have</i>	8	10	9	28
<i>Skov</i>	21	8	18	47
<i>Moser</i>	64	82	8	153
<i>Kær og fælleder</i>	116	122	17	255
<i>Hegn</i>	-	3	-	3
<i>Heder</i>	25	13	8	46
<i>Veje og byggegrunde</i>	18	23	18	58
<i>Vandareal m.m.</i>	-	3	-	3
Samlet areal	1.081	1.486	1.033	3.599

Kilde: Trap, J.P., Kongeriget Danmark, Tredje omarbejdede udgave, fjerde bind, 1901, side 463-466.

Tabellen viser, at 41,2 procent af sognenes areal er besået. Nørre Kongerslev Sogn har den største andel med besået areal med 45,4 procent.

Landbrugets arealforbrug afspejler det behov, som mange kreaturer giver for adgang til foder. Antallet af kreaturer i de tre sogne er angivet i Tabel 25.

Tabel 25. Antal kreaturer i de tre sogne, år 1898

Dyreart	Sønder Kongerslev	Nørre Kongerslev	Komdrup	Alle tre sogne
Heste	141	278	135	554
Hornkvæg	552	872	585	2.009
<i>Heraf køer</i>	287	534	309	1.130
Får	228	449	330	1.007
Svin	259	633	347	1.239
Geder	12	10	11	33

Kilde: Trap, J.P., Kongeriget Danmark, Tredje omarbejdede udgave, fjerde bind, 1901, side 463-466.

Tabellen viser, hvordan omlægningen af landbruget i 1800-tallet går fra kornproduktion til produktion af kød og mejeriprodukter.

Nørre Kongerslev er i alle kategorier inden for både arealtyper og kreaturhold langt det største sogn af de tre sogne. Sognet har således f.eks. 45,5 procent af pastoratets samlede besåede areal og 45,5 procent af den samlede besætning af ovennævnte kreaturer.

8 Afsluttende bemærkning

Dette er et arbejdspapir, hvor analysens mange beregninger er gennemført for første gang. I den videre proces skal både metode og tal gennemgås af personer med kendskab til metodeteknikker samt med kendskab til lokalområdet for at forbedre analysen og finde fejl, som måtte være sneget sig ind.

Folketællingen år 1901 er den sidste folketælling anvendt i dette projekt. Analysen af udviklingen siden år 1900 til i dag vil blive gennemført på registerdata.

9 Anvendte kilder og litteratur

Bjørn, Claus: Det danske landbrugs historie, 1810-1914, bind IV.

Danmarks Statistik: Statistisk Tabelværk, Første og Anden Del, fra 1903.

Danmarks Statistik, Statistisk Databank, diverse opslag år 2020 og 2021.

Danmarks Statistik: Statistiske meddelelser. Danmarks areal. 1968:4.

Danmarks Statistik, Ægteskaber, fødte og døde. Statistisk Tabelværk, Femte Række, Litra A Nr. 6.

Danmarks Statistik, Fattigvæsenet i Danmark i aaret 1901. Statistiske Meddelelser, fjerde række, femtende bind, andet hæfte, 1904.

Danmarks Statistik, Befolkningens erhvervsfordeling efter folketællingen den 1. februar 1906.

Det Danske Udvaldte Arkiv's digitale database.

www.udvaldtearkivet.dk.

Hvidtfeldt, Johan (red.): Håndbog for danske lokalhistorikere, udgivet af Dansk Historisk Fællesforening, 1965.

Marker, Hans Jørgen: Danmarks befolkning 1801 fra Syddansk Universitetsforlag. Forfatteren gennemfører analyse af mikrodata fra folketællingen i 1801 for hele landet.

Nordjyske Stiftstidende, Nordjyske.dk, Arkiv.

Rigsarkivet: 1801, 1834, 1845, 1901 Folketælling Danmark, (24/09/2019).

Rigsarkivet: Dansk Demografisk Database- Kodebog til uddrag, modtaget fra Rigsarkivet september 2019.

Trap, J.P., Kongeriget Danmark, Tredje omarbejdede udgave, fjerde bind, 1901.

